

בענייני דיומא

דעת תורה בהירה מגדולי ראשי הישיבות בראשם מרן רה"י הגרמ"ה הירש ומרן הגר"י הקר בסערת השעה

מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

הם רוצים ממש להרוג את עצמם

ברשות כל הרבנים ראשי הישיבות.

אני חושב שביחס לכוח לעמוד ולמסור נפש אם ירצה ה' זה לא הבעיה. רק אמרו שיש איזה בלבול שכביכול הם עושים איך אנחנו לא עושים, אפי' שכולם יודעים ושמעו שתורה מגנא ומצלא אבל לפעמים זה לא נותן מספיק לבחורים, אבל יש שני דברים שצריך לדעת ולהבין למה בכלל לא מתחיל הטענה הזו.

הדבר הראשון שאנחנו צריכים לדעת בזכות מי אנחנו יושבים פה בארץ ישראל. כתוב בפסוק (ויקרא יח) את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ אשר לפניכם ותטמא הארץ, ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אתה כאשר קאה את הגוי אשר לפניכם, אומר רש"י: משל לבן מלך שהאכילוהו דבר מאוס, שאינו עומד במעיו אלא מקיאו, כך ארץ ישראל אינה מקיימת עוברי עברה ולא תרוקן - לשון ריקון, מריקה עצמה מהם.

נשאלת השאלה למה לא היה את ההקאה הזאת פה בארץ ישראל כשעושים כל דבר רע? ויש לזה רק תשובה אחת, רק בגלל שאנחנו לומדים פה את התורה הקדושה, כל מה שחיים פה בארץ ישראל זה רק בגללנו, ובלי התורה שלנו לא היה אפשר לחיות כאן, באמת הזכות שהיה להם עד עכשיו זה מה שנתנו לנו ללמוד, זה היה המניע של הכול, אבל מה שהם עושים עכשיו רחמנא לצלן הם רוצים לעשות ממש להרוג את עצמם.

זה דבר פשוט שאנחנו צריכים לעמוד ולהגיד, אל תעשו שטויות במה שאתם עושים, וזה דבר מעניין שאחד מהגדולים ממש של השגרירות האמריקאית כאן אמר לי, שודאי שצריך להיות צבא אבל בלי רוחנית גם כן אין כאן מדינה, צריכים את שניהם, זה הגוי הבין שבלי הרוחנית אין כלום, זה דבר אחד.

והדבר השני, שגם אם דל מהכי הענין של לימוד התורה, הצבא לא ראוי לכל בן אדם חרדי, יש שאלות של חילול שבת, של גילוי עריות, ויש עוד דבר שאני לא יכול לומר ברבים, ויש שאלה כזו וזה לא שייך, ואני גם צריך לומר לכם שאחד מגדולי השרים פה מהממשלה בארץ אמר לי, שהוא מקווה ורוצה שהצבא יהיה מקום לבסוף שחרדי יכול להיכנס ולצאת חרדי, אבל הוא מודה שהיום זה לא ככה.

אז זה פשוט שלמעשה היום מכל הבחינות בלי לימוד התורה אין כאן ארץ ישראל בכלל, ואפילו אלה שלא לומדים אסור להיכנס לצבא בגלל שזה לא ראוי לחרדי, זה אפי' בהודאת בעל דין שלהם שאי אפשר, אז אם יודעים את זה, זה פשוט בתכלית הפשטות שאין שום צד בעולם שיש כביכול טענה עליכם למה אתם לא באים? וכך יכולים לעמוד עם כל הכוח למסור נפש כמה שיהיה צורך נגד מה שהם רוצים, ואז אנחנו ננצח.

מרן הגאון רבי יצחק הקר שליט"א ראש ישיבת גרודנא

זה לא הרשויות שנלחמות בך, זה הסט"א עצמו!

מרן ראש ישיבת גרודנא הגר"י הקר שליט"א בשיחה נרגשת דיבר על רדיפת הרשויות: "תורת ארץ ישראל" היא עיקר דבקו של עם ישראל באלוקיו! הכוזרי מוסיף שם שתורת ארץ ישראל מיישרת את כל העולם. היא כמו הקטר של הרכבת. מובילה את העולם כולו."

"ועל זה המאבק! המאבק אינו נגדי או נגדך. בני התורה לוקחים חלק במאבק גדול. זה לא עניין שלהם, אלא עניין כללי. הישיבות בארץ ישראל הם הקטר שמוביל את הרכבת. את כל עולם התורה. הסט"א משקיע כנגדם את כל כוחותיו. הוא אמנם גוסס, אך הוא עדיין חי".

"הידיעה הזו יש בכוחה להעניק אור ותקווה. זה לא הרשויות שנלחמות בך. זה הסט"א עצמו. הוא מחפש לפגוע בקטר. בתורת ארץ ישראל שמניעה את העולם כולו. וזו ידיעה שונה לגמרי. זה לא אתה שנושא את כובד המשקל. זו מלחמה עולמית שאתה מייצג את הצד הקדוש שלה, ודווקא בגלל שזו מלחמה גדולה מכוחותינו, תהיה לנו בהכרח סייעתא

דשמיא אחרת. דברים גדולים עומדים על הפרק. בוודאי יבוא הפתרון".

בסיום דבריו הוסיף: "יש מדרש נפלא ברות רבה (ז, ז), על בועז ורות שהמתינו לפלוני אלמוני שיבוא לייבם: 'אמר רבי שמואל בר נחמן, אפילו היה בסוף העולם הטיסו הקב"ה והביאו לשם; רבי אליעזר אומר, בועז עשה את שלו, ורות עשתה את שלה, נעמי עשתה את שלה, אמר הקב"ה אף אני אעשה את שלי.

מתבאר מכאן דבר עצום: מתי הקב"ה מטיס את הגואל? כשכל אחד עושה את החלק הקטן והאישי שלו. פעמים יש, שמעשי האדם הם חלק משרשרת. אין מבקשים ממנו אלא את החלק שלו, לא יותר - אבל גם לא פחות. אם בועז לא היה 'עושה את שלו', ורות לא הייתה 'עושה את שלה', היה הסיפור כולו נחסר את 'אף אני עושה את שלי'. מאידך, לא נדרש מהם יותר מהחלק הקטן והאישי שלהם.

כשציבור נרדף על לימוד תורה, מוכרח כל אחד ליטול חלק במלחמה. אבל אין דורשים ממנו אלא את החלק שלו. ציבור לומדי התורה מורכב מרבבות פרטים, שכל אחד מהווה חלק מתמונה כוללת. לפתור את הסבך כולו אין בידנו, משום שהמלחמה הנוכחית, כאמור, חריגה והיא מעבר ליכולותינו.

אבל בשעה קשה כזו, מה שנדרש מכל אחד מאיתנו, הוא 'עשה את שלך'. על כל בחור להתחזק ולהתעצם בחלקו הפרטי בעמלה של תורה, וגם אלה שנאסרו ונכלאו ה'עשה את שלך' הוא לא להיכנע ולא לוותר". וכשזה עושה את. שלו, וזה עושה שלו, וההוא עושה את שלו - יבוא הקב"ה ויעשה גם הוא את שלו. ולקב"ה לא חסרים תרונות!

הגאון הגדול רבי ישראל בונים שרייבר שליט"א ר"י נתיב הדעת

אנחנו עולם התורה אין לנו שום קשר עם הצד השני

דבר ראשון בגמרא כבר כתוב מה שיהיה, הגמרא אומרת בסוף כתובות דור שבו דוד בא, קטגוריא בתלמיד חכמים, בזוזי ובזוזי דבזוזי, זה כתוב בגמ' אחרי דף וחצי שהגמרא מדברת שם על המעלות של ארץ ישראל, ואז פתאום מופיע המאמר הזה, מה זה קשור? אלא דף וחצי הגמ' דיברה על ארץ ישראל, אחרי זה שורה וחצי על מדינת ישראל.... זאת אומרת שכתוב שזה מה שיהיה, יהיה בזוזי ובזוזי דבזוזי.

אבל לגוף השאלה, אני מוכרח להגיד שאני לא מבין מה השאלה. מציירים את זה שנבעד בני הישיבות נרדפים על ידי השלטונות, וכולנו בפחד בזה, ומה יהיה וכו'. קרה שני דברים, **דבר אחד קרה, שנהיה ברור שיש את עולם התורה, ויש את הצד השני שאין לנו שום קשר איתם, בין אם יש להם כיפה על הראש ובין אם אין להם, אין לנו שום קשר איתם, זה שני עמים שאין להם שום קשר.** באידיאולוגיה תמיד ידענו את זה, והפעם זה ברור חד משמעית. מה שרבי חיים אמר שכל מה שהם מקימים את המדינה בשביל לרדוף את היהדות, הנה, פה רואים את זה בחוש.

ולגופן של דברים, מה הבעיה של בן ישיבה שברחוב שונאים אותו? ברוך השם, טוב שהגענו לזה. זה מצוין. מה יכול להיות, ואני מתנצל שאני אומר, יש דבר אחד מאוד מאוד טוב בכל הגזירות האלה, שבני ישיבות לא יכולים לנסוע לחוץ לארץ. זה הפלא ופלא, זה הדבר הכי טוב שיכול להיות. יש כאלה שצריכים את זה... הדודה והסבתא, וכן זה. אבל זה מצוין.

אבל המטרה של הגזירות האלה, שהקדוש ברוך הוא שלח לנו, בשביל שאנחנו נשב ונלמד, לא בגלל שככה, שזה שטאנץ כזה שכל אחד עובר מהחדר לישיבה, ישיבה לכולל, אלא שנשב ונלמד כי אנחנו באמת רוצים לשבת וללמוד. יהיו קשיים. בחורים לא כל כך מרגישים את הקשיים, אברכים מרגישים את זה. מרגישים את הקשיים.

ואדרבה, זה מה שהקדוש ברוך הוא רוצה מאתנו. הקדוש ברוך הוא רוצה מאתנו שנלמד ושנתמסר ושנדע להתנתק, כמו שאמרו פה בשם החפץ חיים, יהיה הבירור הסופי מי שייך לפה, מי שייך לפה, וכל מי שיושב ולומד היום, הוא מצהיר רשמית לאן הוא שייך, וזהו.

איזה גזירות, נכון שיש בעיות כלכליות, והם עושים הרבה בעיות, בפרט לאברכים, לבחורים זה לא כזה נפקא מינא, לפחות לאברכים. יש בעיות כלכליות. אז מה? אז הקדוש ברוך הוא שלח לנו מצב שאנחנו נלמד תורה על אף הקושי הכלכלי. על אף הקושי הכלכלי. לא שאנחנו נלמד רק כי יש לנו כל הזמן, מקבלים תקציבים ותקציבים. לא תקבל כלום, יקחו לך מה שיש לך ותשב ותלמד. הודו להשם כי טוב כי לעולם חסדו, אז מצוין כך צריך להיות.

הקדוש ברוך הוא רוצה שנדע שאנחנו בני תורה, ושאנחנו לא שייכים לשום דבר יותר מדי, יותר מדי נהיינו שייכים בשנים האחרונות לכל המסביב. כוחותינו נהיו יותר מדי, אני לא מתכוון, מתכוון להנציגים שלנו והממשלה שלנו והכנסת שלנו, הכול שלנו שלנו, שזה השם ירחם אז הקדוש ברוך הוא אמר, **עד כאן, זהו, סטופ, אתם מנותקים מהם, תחזרו למה שאתם ואין לכם שום קשר יותר. ברוך השם שהגענו למצב הזה.**

המושג של קנאות בדור האחרון השתבש

בשבוע הבא יחול הארציט הארבעים ושש לפטירת האדמו"ר רבי יואל מסאטמר בתשל"ט, והרב שך אמר הספד בכולל חזון איש, ותמצית דברו היה שאין בינינו ויכוח אידיאולוגי, יש בינינו ויכוח מעשי. ואם הוא לא היה קיים, אנחנו היינו צריכים לעשות מה שהוא עושה. זה היה המלים שלו.

פירושם של דברים זה ככה, שהקנאות האמיתית כמו שכתוב אצל פנחס, שקינא לאלוקיו, הקנאות האמיתית זה כמו שרש"י מסביר שם, שהאדם המתחרה לנקום, הוא אחד שאכפת לו באמת. מה שאכפת לו באמת, אם לאבא יש שתי בנים, ומישהו פגע באבא בצורה מאוד מבישה. לשני הבנים זה חורה להם מאוד. עכשיו השאלה, איך מגיבים? יש בן אחד שיקום ויצעק, וירבץ, וישתולל, ובצדק, כואב לו נורא.

יש בן אחר, שהיות שכואב לו נורא המצב הזה, הוא משתדל לתקן את המצב. הוא מנסה אדרבה כעת לרומם את הערך של אבא שלו אצל האנשים, ואצל אותו אחד שביזה אותו, ולהפוך את אבא שלו ליותר מכובד, זה שתי גישות. זה לא קשור לאופי, זה שתי גישות עקרוניות. האם צורת הקינא לאלוקיו זה על ידי מחאה, או שקינא לאלוקיו זה על ידי אדרבא לכבדו יותר, החזון איש אמר נאך הבית יעקב, נאך החיידר, נאך הישיבה, וזהו, יותר אין לנו מה לעשות. זה היה ויכוח עקרוני בין גדולי ישראל ישראל תמיד, **והמושג של קנאות בדור האחרון השתבש למושג של לצעוק ולהשתולל ולהתפרע, שאין לזה שום קשר, זה לא קשור לקנאות.**

בגמ' ירושלמי כתוב שרבי אבהו ביקש שיראו לו את הנטורי קרתא שומרי העיר, הביאו לו את החברות אבטחה, את החברות שמירה. אז אמר אלה נטורי קרתא?, אלה חרובי קרתא, הם מחריבים. הביאו לו את המלמדים, את התלמידים וכו', והוא אמר, הנה נטורי קרתא, טוב, אני מבין שהוא התכוון לומר שהשומרים והחברות שמירה, לא הם אלה ששומרים, אבל למה הוא קרא להם חרובי קרתא? הם נעבאך אנשים שעובדים לפרנסתם, עובדים בחברת שמירה. בסדר, אבל למה חרובי? מה הם מחריבים?

הפשט הוא, הרי רבי אבהו לא עניין אותו בדיוק, מי החברת שמירה פה בעיר, הוא מתכוון מי שומר על העיר מבחינה רוחנית, זה מה שהוא שאל, מי מחזיק פה? הביאו לו את אלה ששומרים, חברות שמירה שמסתובבים בימים ובלילות ומחפשים איפה שיש פרצה, מה עושים חברות השמירה, תוקעים בשופר ויוצאים למלחמה וכו', ומנהלים מאבקים גדולים, אז אמר **אלה חרובי קרתא, רק מחריבים.** מי הנטורי קרתא, המלמדים הסופרים, וכו'.

הגישה של גדולי ישראל בדור האחרון היתה, איך שאני מבין אותה, שכמו שאנחנו לא נלחמים נגד האוסטרלים ונגד הרוסים, אנחנו גם לא נלחמים נגד המדינה, **אין לנו שום קשר אליהם, שום דבר לא, יש פה שתי עמים, יש פה שתי דברים.** אנחנו חיים בתוך מסגרת קיימת, עובדתית דה פקטו זה קיים. **אבל זה לא דבר שקשור אלינו, שאנחנו אמורים ללחום ולהילחם נגד זה.** זה לא קשור אלינו.

אנחנו יש לנו את החיים שלנו, חיי תורה ויראת שמיים, חדרים ישיבות כוללים, סמינרים, בתי ספר, בתי כנסת, כל מה שאנחנו צריכים. **ולכן ההתלהמות של הקנאות וכל זה, גדולי ישראל בדור האחרון, בכלל התייחסו לזה כאל דבר לא נכון, מבחינת זה שלא זה המקום שלנו.** אנחנו לא אמורים להילחם איתם, מה זה קשור אלינו? אנחנו אמורים לשמור על עצמנו, לא להידבק מהם, ולחיות את החיים שלנו.

פעם היה, לפני עשרות שנים, 40-50 שנה, היה באמת, כשזה היה קשור אלינו, היה הפגנות, וגדולי ישראל החליטו תמיד מתי כן, מתי לא. **אבל ברוב המקרים, זה לא היה הגישה. הגישה הייתה שלנו אין קשר לכל מה שהם עושים,** אנחנו חיים את החיים שלנו. אם ינסו למנוע מאתנו, נילחם ולא ניתן להם, אבל זה לא קשור לכאן, הגמ' אומרת שהשבטים אמרו, הראיתם בן פוטי זה שפיטס אבי אמו עגלים לע"ז והרג נשיא שבט מישראל, בא הכתוב ויחסו אחר אהרן הכהן.

לכאורה הטענה של השבטים היתה טענה של קינטור סתם, אז מה יש אם סבא שלו היה עובד עבודה זרה, מה זה קשור?.

אבל רואים שזה היה טענה אמיתית, הפסוק היה צריך להפקיע את זה, הם לא טענו שאבי אמו עבד עבודה זרה, אבי אימו פיטס עגלים לעבודה זרה, מה זה פיטס עגלים, הגמ' אומרת בסנהדרין, שמה הם היו עושים? היו מפטמים עגל לעבודה זרה, והיו מרעיבים אותו, יוצאים אותו לרחוב, היו מוציאים אדם עשיר והיו מצמידים אותו אליו, והיה מנסה ללקק אותו מרעב, אז היו אומרים לו עבודה זרה רוצה אותך, והיו שוחטים אותו לעבודה זרה.

אז הם אמרו על פנחס סבא שלו פיטס עגלים לעבודה זרה, הוא רצח אנשים בשביל עבודה זרה שלו, ואתה הורג אנשים בשביל האמונה שלך. אז זה לא הקנאות שלך, זה המשך של מידות רעות של הסבא שלך, בא הכתוב ואמר, לא לא, חס ושלום, **הוא נכד של אהרן הכהן אוהב שלום ורודף שלום, זה קנאות אמיתית, אכפת לו מהקדוש ברוך הוא.**

כשאחד אכפת לו באמת מהקדוש ברוך הוא, הוא יושב ולומד ומתפלל ונדבק לקדוש ברוך הוא משהו יותר, וכך הוא מרבה כבוד שמיים. **כל הנושא שכאילו באים להילחם על כבוד שמיים, כבוד שמיים זה מה שהחזון איש אמר נאך החיידר נאך הישיבה, זה מה שאנחנו עושים.** קנאות לא פירושו להתפרע! קנאות הפשט הוא ככה רש"י מסביר, שאיכפת לך באמת, אז מה אני עושה שאיכפת לי באמת? אני עושה מה שהקדוש ברוך הוא רוצה, ועל ידי זה יתגדל ויתקדש שמה רבא.

הגאון הגדול רבי דניאל וולפסון שליט"א ר"י נתיבות חכמה

בנפשנו הדבר להפנים שעה"ז דומה לפרוודור ועוה"ב דומה לטרקלין באופן כללי, עם ישראל עברו ניסיונות הרבה הרבה יותר קשים במשך כל הדורות. רבי יעקב עמדין כבר אומר משפט נורא, חי נפשי יותר מכל הניסים שכלל ישראל עברו ביציאת מצרים, ועוד.

הקיום של כלל ישראל במשך כל הדורות, למרות כל הרדיפות, אינקוויזיציות ומלחמות שמד למיניהן שהיו במשך כל הדורות, כבר מבית שני, ואחר כך כל דור ודור והרדיפות שלו היו רדיפות נוראיות ורציחות והריגות וכו', אעפ"כ עם ישראל חי וקיים, אימפריות גדולות לא קיימות, לא יודעים בכלל מי הם, ועם ישראל חי וקיים. **זה הרי בכלל, בכלל, אפילו לא דמיון שבדמיון, הניסיונות שישנם לדור הזה, כמו שהזכירו דוגמאות כאלה ואחרות,** מה הם בכלל הניסיונות? אבל זה אפילו לא כהוא זה מאשר ניסיונות שהיו בדורות קודמים כדי לעמוד על משמר התורה והמצוות.

בסופו של דבר, כל מי שלומד תורה וכל מי שנמצא באווירה הזו יודע, ואם הוא לא יודע, אז כדאי מאוד מאוד שידע. החיים של בני התורה הם הרבה הרבה יותר מאושרים, אני מדבר אפילו מצד עולם הזה, הרבה הרבה יותר מאושרים מאשר חיים של אנשים אחרים שנמצאים במקומות אחרים ונמצאים כל הזמן ברדיפה אחר הממון, ולחצים של אחר הממון, ועוד ועוד כהנה וכהנה. אי אפשר לשער ואי אפשר לתאר כמה החיים של בני תורה הם הרבה הרבה יותר מאושרים, אני מדבר עכשיו מצד עולם הזה עם כל הדוחק, ויש דוחק, זה נכון.

אבל עם כל הדוחק, תכל'ס, בסופו של דבר, החיים של בני התורה ומשפחותיהם, כמובן, כאשר יודעים להשכיל לעשות את הדברים בחכמה, בתבונה, החיים שלהם הרבה הרבה יותר מאושרים. זה כאשר מדברים על ענייני עולם הזה, וקל וחומר בן בנו של קל וחומר לעוה"ב. בסופו של דבר, הניסיונות של כל אלה שנמצאים בפנים, זה לא רק... הניסיונות הללו בסופו של דבר, כמו שאמרו כבוד הגאונים הגדולים שליט"א, כרגע, ומקווים הלאה והלאה, זה רחוק מעינינו בכלל, **אין צורך בכלל להכניס לפחדים, זה מיותר ומזיק, אין שום סיבה, ברוך השם לא אלמן ישראל, לא תשכח מפני זרעו.**

אבל למעשה הניסיונות שכל אחד ואחד ללמוד תורה, הן לא מסתכמות אך ורק... זאת אומרת, זה הניסיון הקל, העניין הזה של הגזירות למיניהן שיש כרגע. כל אחד ואחד שלומד תורה יודע שהניסיונות, כמה להיות מתמיד בתורה, כמה להיות עמל בתורה, הן לא רק מבחינה זו. זה כמובן, מי שהולך לו מאוד מאוד טוב בלימוד, אז בדרך כלל, באופן טבעי, גם יותר קל לו.

אבל בסופו של דבר הציבור, בלי עין הרע, הוא גדול, גדול מאוד, ברוך השם, כמו שראש ישיבה שליט"א הזכיר קודם, זה נס בפני עצמו, גודל הציבור. **ופשיטא ופשיטא שבמצב כזה הניסיונות שישנם, ללא מעט בחורים ואברכים, הם אחרים לגמרי.** באופן טבעי, כל אחד מושווה את עצמו למה שקורה מסביבו, הוא רואה שהשני מצליח יותר, ועוד ועוד, הוא יותר מוכשר, והוא יותר מצליח, והוא קיבל שטאליע, והוא לא קיבל שטאליע, וכו', ועוד ועוד. לפעמים גם כן זה ענייני ממון, שבכל אופן הולך לו יותר בקלות, והשני פחות.

בסופו של דבר, ובתחילתו של דבר, אם כל אחד ואחד מאיתנו לא יחיה את המציאות, שעולם הזה דומה לפרוודור ועולם הבא דומה לטרקלין, **ואנחנו**

חיים גם פה בעולם הזה חיים חיי נצח, אם לא נחיה ככה, בסופו של דבר, אז יש ניסיונות הרבה הרבה יותר קשים מאשר הניסיונות שמציבים בפנינו הערב רב של היום. וצריך להפנים את מה שאנחנו יודעים.

עכשיו זה בנפשנו הדבר להפנים את הדבר הזה, שעולם הזה דומה לפרוזה ופולסון הבא דומה לטרקלין, ובעולם הבא כל מה שהקדש ברוך הוא משלם, זה אך ורק לפי העמל והיגיעה וההשקעה של כל אחד ואחד, כמו שרשי"א אומר בברכות (דף יז) [זה חידוש, אבל ככה רש"י אומר], אל תאמר שהוא באמת צודק, אני בריה וחברי בריה, אל תאמר שהוא באמת צודק, כשהוא הלך לפרנסה ואני לא, למה? בגלל שהלב שלי לב יותר רחב, הייתי יכול יותר לזכות ולגדול להיות תלמיד חכם גדול. והוא לא כל כך, אין לו לב רחב כל כך. גם אם הוא היה לומד הוא לא היה מגיע לכאלו הישגים.

התשובה שכתוב שם היא לא, אלא אם הוא היה לומד הוא היה מגיע, היה הגאון הגדול והגאון האדיר והכול, זה לא מה שכתוב שם. יש כאלה אנשים שאומרים ככה, אבל זה לא נכון, לא כל אחד שילמד יהפוך להיות לרבי עקיבא אייגר, וגם לא לעוד מגאונים אדירים שהיו, אבל הוא יגדל להיות תלמיד חכם עצום הוא יגדל להיות גדול באמת במה שהקדש ברוך הוא מצפה ממנו.

אבל אומר רש"י, מהי התשובה? למה הוא לא צודק? למה? בגלל שהקדש ברוך הוא משלם אך ורק לפי העמל והיגיעה. בסופו של דבר, אם אדם כל אחד ואחד לא יחיה את חיי נצח, לא יחיה את העולם הזה דומה לפרוזה ופולסון והעולם הבא דומה לטרקלין, יהיו ניסיונות הרבה הרבה יותר קשים מאשר הניסיונות שמציבים בפנינו הערב רב. בזה אנחנו צריכים להתחזק וה' יעזרנו.

הקדוש ברוך הוא זה שמעמיד את הדור דור ודור ודורשי

המנחה הרב הלל מן: אני יודע שהראש ישיבה בקירבה הגדולה שיש לו, למורי ורבי מרן הגאון רבי דב לנדו, שהיום, ברוך השם, זכינו שהוא עומד בראש, באמת מנהיג את עולם התורה. היינו רוצים לשמוע איך הראש ישיבה יכול לתת את הנושא של אמונת חכמים בדור שלנו.

הגר"ד וולפסון: מקודם כבוד הראשי ישיבות שליט"א, הזכירו את העניין שיש אנשים שהם לא ברי דעת. למעשה חז"ל הרי אומרים, כמה שאדם יותר גדול, יותר צריך להיות כפוף, (אני עובר קצת לענין אחר, אבל להגיע לעניין). כמה שאדם נמצא במשרה יותר גבוהה, צריך להיות יותר כופף, מלך, צריך להיות כך, כך וכו', כך בתפילה, למה? מפני שבעצם, בטיבו עלול להגיע יותר לגבוהות הלב, ממילא צריך יותר להיכנע.

בעינינו, כמה שאדם יותר גדול, הוא פחות בעל גאוה זו מציאות, מציאות שרואים בחוש. כמה שאדם יותר קטן, הוא יותר בעל גאוה, אני זוכר בשעתו כשהיינו בישיבה בפוניבז', הרב שך היה בזקנותו והוא אמר כל כך הרבה דברים אנחנו לא יודעים, לא מבינים לא את זה ולא את זה. שום דבר אנחנו לא יודעים. נו, וזה אחרי כל החיבורים של אבי עזרי, כל הדברים העמוקים וכל מה שהבריסקעיר רב כתב בהסכמה וכו' וכו', שום דבר אנחנו לא יודעים. שום דבר לא יודעים. כך הוא חי.

למה? כי הוא ראה את רוח התורה, הוא ראה את עומק התורה, הוא ראה את ארוכה מארץ מידה ורחבה מני ים, אז הוא ראה הרבה הרבה יותר את מה שלא יודעים, מאשר את מה שכן יודעים, עם כל החידושים, עם כל הערות, עם כל העומק והכול, וכו' וכו', אבל הוא ראה את הארוכה מארץ מדה רחבה מני ים, הוא ראה את העומק הגדול.

כמו שהרמב"ם אומר, כאשר אדם עומד מול קל דעות אז הוא יודע שהוא בריה שפילה, מיעוטו בדעה מול קל דעות השם. מי מדבר? מי אומר את הדברים הללו? גאון הדורות, הרמב"ם, הוא אומר, אדם, כאשר הוא עומד, אז מה הוא אומר? מיעוטו בדעה מול קל דעות השם. אדם מרגיש את השפלות שלו, את הקטנות דעת שלו, ממול הדר גאונו יתברך, וגם ממול ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים.

ברגע שזה כך, לפי האמת, לדבר עם אנשים שהם, כמו שהזכירו קודם, אנשים שהם לא ברי דעת, אז מה יש לדבר על זה? אנחנו לא באותו פלנטה, אבל מישוה שרועה לשמוע, בסופו של דבר, כמה שאדם יותר יבין, אז הוא יותר יבין כמה הוא קטן וכמה דעתו קטנה, וממילא באופן טבעי הוא משפיל את דעתו, מכניע את דעתו בפני מי שגדול אלף מונים ממנו. זה הכול.

ממילא מי שהוא בר דעת מבין שאין כאן איזושהי בקשה של איזו טובה שמישהו יעשה שהוא יכניע את דעתו, כמו שהחזון איש אומר את זה בהערה על דברי רבי אלחנן באיזה שהוא פרט, הוא אומר, לא טובה עשו האחרונים עם הראשונים שהם הכניעו את דעתם ולא חולקים עליהם, לא עשו טוב וחסד, הם פשוט ראו שהם לאו ברי פלוגתייהו, זה הכול.

מי שבאמת יבין ומי שמבין, אז מבין באמת שאם הוא קטן כל כך דעתו, באופן יחסי, כמובן, בתורה, או בכלל בגדלות בתורה, והקדוש ברוך הוא

נותן דור דור ודור ודורשי, דור דור ומנהיגי, הקדוש ברוך הוא נותן סייעתא דשמיא גם מיוחדת, חוץ מהגדלות בתורה כמובן, בסופו של דבר הקדוש ברוך הוא זה שמעמיד את הדור דור ודור ודורשי.

אז כל אחד מבין שהוא לא מתווכח לא עם הגדול בתורה הזה, הוא מתווכח עם מי שהקדוש ברוך הוא מינה להיות מוסר התורה, להיות המנהיג של הדור, הוא מתווכח עם דבר שגדול ממנו פי לא יודע כמה וכמה. זה השקפה אמיתית. זה נכון שבאופן טבעי אנשים חושבים שהם חכמים בעיניהם, וכו' וכו', נו, זה חלק מעבודת המידות לא להיות בעל גאוה וזה גם... אבל דבר ראשון, לפני לא להיות בעל גאוה, זה לא להיות טיפש.

הגאון הגדול רבי חיים פרץ ברמן שליט"א מר"י פוניבז'

אלה הולכים על ארבע ואלה הולכים על שניים, ואלה ואלה שווים.

על הנידון על היחס אנשי הרחוב הטוענים שבניהם נהרגים בקרב. ורוצים שגם בני הישיבות יתגייסו רח"ל, הגיב הגר"פ ברמן שליט"א:

בשם מה הם באים? אם הם באים והם לא מאמינים בקדוש ברוך הוא, והם לא מאמינים בתורה, אנשים שיגיע עוד מעט ראש השנה, והם בכלל לא ידעו שבאותו יום הקדוש ברוך הוא גוזר על העולם, אנשים שהולכים עיוורים בעולם, אם יהיה בן אדם שלא היה בתוך ישיבת הממשלה אף פעם, ויגיד, לא יודע איך מגיע כספים לבתי ספר, אין תוכנית, אין כלום, ככה פתאום מגיע, הוא לא יודע איפה לפעול בשביל לעשות, בורים וטיפשים לגמרי. צריך להתפלל עליהם, שיתנו להם שכל.

אבל מותר האדם מן הבהמה אין. אם יבואו אנשים ויגידו, תראו איזה חכמים היינו. אנחנו יודעים להציל אתכם מהצבא, היה לנו ביפרים והיו לנו באיראן דברים, אבל איפה היה השכל שלהם בשמחת תורה? כאלה אנשים חכמים. איפה היה להם השכל? כלום שכל לא היה. אז מה, פתאום כאן נפתח השכל וכאן זה הכי טיפש? כי זה לא הם, כי הם אין להם שום אפשרות לעשות.

הם באו ועשו דבר שאולי סופר ילדים דמיוני שלא יקנו את הספרים שלו היה עושה, שתכנן במשך עשרים שנה שכל אחד יהיה טלפון, ובתוך כל דבר ישימו פצצה, ויודעים את זה פה מאות אנשים, ואף אחד משם לא ידע את זה, ובדיוק ברגע שיתחשק לו, ברגע המתאים הוא יפעיל את זה, לא רגע קודם ולא רגע אחר כך, וככה זה יצליח. אפילו הטיפש שבטיפשים לא היה עושה כזה דבר. זה דבר חסר כל היגיון שיצליח לו, מכין ל-20 שנה שהאנשים האלה לא יתפסו, ובאמת התחמם הבטרייה פעם אחת, ואז הם תפסו את זה. זה דבר שהוא שטות. הקדוש ברוך הוא הכניס את השטות הזו, ועם זה הוא באמת הציל אותנו.

גיבורים גדולים שם, בתוך ארץ של מאה מיליון אנשים, עם הרבה כוח, הכול חשוף שמה, הכול ידוע, מסתובבים שם המון אנשים, אף אחד לא קולט, כולם שם טיפשים ואנחנו חכמים? והחכמים האלה לא חושבים, אולי גם שם יש כמה אנשים עם שכל? לא, זה הכול אנחנו... את זה חושבים אנשים מטומטמים. זה בטח הטילים לא פוגעים, וזה לא פוגע, וכשזה פוגע זה הורג קצת, והכול, מסכנים האנשים האלה, אין להם שכל, אנחנו יכולים רק לרחם עליהם.

אבל זה כמו שמישהו יגיד לנו, הנה, אתם רואים, פה הולכים נמלים ברחוב, וזה מציל את הכול. מה אני אענה לכה אחד? רחמנות עליו. זו התשובה היחידה שיש. אז זה אנשים שהם באמת עמי הארץ הם באמת טיפשים, פשוט צריך לרחם עליהם, הם לא יודעים מה קורה פה בעולם, הם לא מבינים מה שהם רואים.

הקדוש ברוך הוא פעם לא עשה ניסים בגלל שלאנשים היה שכל, ואם היה נהיה נס לא היה להם בחירה, היום הקדוש ברוך הוא יכול לעשות ניסים גלויים והם ממשיכים לא להבין, רואים את זה מול העיניים, והם לא מבינים. אז כל האנשים האלה שלא מבינים, אפשר רק לרחם עליהם. מה נפקא מינא, מה שאומרים? רחמנות עליהם.

יש קבוצה של אנשים ששונאים את הקדוש ברוך הוא, שונאים את התורה, יודעים את קונם ומתכוונים למרוד בו. הם משקרים כשהם אומרים שהם רוצים שנלך לצבא. הם בעצמם לא מוכנים אף אחד מהם להיחרג, הם מסדרים לעצמם. איפה להיות ב-8200, בגלי צה"ל, בכל מיני מקומות כאלה, שקרנים ורמאים, הם לא מוכנים להרטיב את האצבע במים בשביל הצבא, והם משקרים כי הם רוצים לעקור תורה מישראל, לעקור קדושה מישראל, להרבות טומאה בישראל.

הם האנשים האלה שאני מוכרח להגיד, ביום כיפור לפני עוד מעט שנתיים, השווער שלי הראש ישיבה (א.ה.) - רבינו מרן ראש הישיבה הגרבי"ד פוברסקי שליט"א, חזר הביתה ואמר, כמה סבלנות יש להקדוש ברוך הוא, שיהודים יוצאים בכיכר דיזינגוף לחום להרבות טומאה בעצם היום הזה, והוא מבליג וגוזר גזירה טובה.

אבל הטיפשים עשו את זה עוד פעם בשמחת תורה, וגברי דיליה, אנשים

רשעים, אנשים טמאים, אנשים שאשרינו שאנחנו לא כמוהם. אני חושב שלאף אחד לא יהיה ניסיון אם להיות כמוהם או למות. אף אחד לא יהיה לו בזה שום ניסיון. אף אחד לא יהיה מוכן לחיות רגע כמו שהם, אנשים רשעים, אנשים שונאים שלנו. כשהאנשים הרעים האלה, החטאים האלה, שרואים איך שכל הילדים שלהם גנבים ופושעים ורוצחים והם רוצים לקלקל אותנו, הם רוצים להרוס אותנו. **זו כל השאיפה שלהם, להרבות טומאה בעולם.** מהם יעניין אותנו מה שהם אומרים?

ונשאר כת נוספת של אנשים שיש להם כיפה על הראש, אבל הם עמי הארץ והם קודם כול גוועים, מסכנים במה שכתוב, שנאת עמי הארץ לתלמידי חכמים, כתוב בחז"ל, רב עקיבא אומר אנשכנו כחמור.

דבר שני, הם מאוד מאוד מאוד טיפשים, הם באים להגיד לנו, מה החזון איש הבריסקעיר רב, הם יודעים מה זה לעשות מצוות השם? בואו נלמד אתכם מה זה לעשות מצוות השם... לא ללמוד, ללכת עם החיילים, ללכת עם זה... **נו האנשים האלה, יש עם מי לדבר?** האנשים האלה חושבים שמה זקני הדור שלפנינו, כל העמלי תורה, שיוצאים את כל התורה כולה ולומדים כל החיים, אנחנו צריכים לענות מולם? אנחנו צריכים לדבר מולם?

רבי גרשון זכרנו לברכה ורבי יעקב זכרנו לברכה ואחותם פסקה גרשנוביץ זכרונה לברכה, הם גרו ברמת השרון, שהיתה אז מושבה קטנה, כפר, ואמא שלהם נפטרה ברוסיה, והם הגיעו פה לארץ ילדים קטנים, ואבא שלהם היה צריך לשמור עליהם, אבא עם ילדים, הוא צריך שהילדים יגדלו טוב. אז הוא יצא איתם לרחוב והראה להם, אז לא היו מכוניות, היו חמורים, סוסים, כבשים, הוא הראה להם את כל אלה ואמר להם, אתם רואים אלה הולכים על ארבע. אחרי זה הוא עבר ליד אנשים, והוא אמר להם, אלה הולכים על שניים, **ואלה ואלה שווים.** אבל הוא אמר את זה מכל הלב, אז הם יצאו מה שהם יצאו, הצדיקים האלה.

זה מה שאתם תדעו, כל מי שאין לו, מה אנו, מה חיינו, מה חסדנו, ומותר האדם מן הבהמה אין כי הכל הבל. העולם מלא במהלכי על שתיים ומהלכי על ארבע, **הצד השווה שבהם, שאין להם בראש יותר מברגליים ובידיים ובבטן.**

אבל אנחנו עמך בני בריתך בני אברהם אהבך, את מישוה מעניין מה שהם אומרים? הדבר היחידי שצריך לעניין אותנו זה שאם הם הולכים ללחום בקדוש ברוך הוא, אז אנחנו יודעים בדיוק מה אנחנו צריכים לעשות, **הם מסמנים לנו מה הטומאה רוצה, מה הדבר הלא טוב רוצה, ואז אנחנו יודעים, אם תמיד גדלנו ללמוד בגלל שאבותינו למדו וסבינו למדו, היום כשאנחנו רואים שמקדשים מלחמה בקדוש ברוך הוא, אנחנו יודעים בדיוק מה לעשות. עוד יותר ללמוד.**

אין דבר הורג את הסטרא אחרא יותר מלימוד התורה

הועלה האם יש חשש אצל בחורים מפני גזירות השלטון, רצונם לבצע מעצרים, והסנקציות הכלכליות בפרט מאחרי החתונה איך יפרנסו את ביתם - השיב הגר"ח פ' ברמן שליט"א מראשי ישיבת פוניב' :

קודם כל אני חושב שאף אחד לא מוטרד מזה. מישוה מוטרד מאחורי החתונה, מה יהיה? לגופם של דברים, הראש ישיבה ר' בונים כבר אמר בצורה ברורה מה שצריך. אני בכלל לא חושב שצריך לשים לב לגזירות או לדברים כאלה, **אנחנו צריכים לשמוע מה הקדוש ברוך הוא מדבר איתנו,** כשהקדוש ברוך הוא מדבר איתנו, הוא אומר לנו אני כבר מפנק אתכם שמונים שנה, היה פעם דור המדבר, ושם אכלו מן ושתו מהבאר, ולא היה שום מחסור, והתורה ניתנה לאוכלי המן, וכל מי שרצה יכול ללמוד. ואחרי זה עברו אלפי שנים שהיה קשה, שבת לוי יכלו, שבת יששכר יכלו, כל אחד היה את הניסיונות שלו, היה בגלות את הניסיונות שלהם.

בימי ירמיהו הנביא הוא הוציא צנצנת המן, כי שאלו אותו, איך נוכל ללמוד תורה בלי פרנסה? אז הוא הראה להם צנצנת המן, זה היה פעם. ובשמונים שנה האחרונות הקדוש ברוך הוא ראה אפס עצור ועזוב, נגמר העולם של התורה, היה כמה מאות בודדים לפני שמונים שנה נחרב התורה, נחרבו הישיבות, והקדוש ברוך הוא השפיע שפע שאף פעם לא היה, שמונים שנה שכל מי שרצה ללמוד יכול ללמוד, אם ללמוד על ידי דחק או ללמוד על ידי רוח, וזה לא משנה בכלל.

למה? כי הקדוש ברוך הוא נתן לנו אמהות טובות, הוא נתן נשים טובות, שהם מוכנים לעשות בשביל הבעל שלהם את כל מה שצריך בשביל שילמד, הם מוכנים פרנסה בדחק, הם מוכנים לעבוד קשה, הם מוכנים הכול בשביל תורה מתוך הדחק, תורה מה שיהיה.

והמתנה הזו נמשכת שמונים שנה. ומתחיל להיות אולי שמנת עבית כשית ותשכח קל מחוללך פן תבנה בתים תיכנס לארץ ישראל, בתים ושדות ירביון וכסף וזהב ירבה לך, יגידו לך עוד כולל ביום שישי, עוד דרשו, עוד דבר, משלמים לך, ואתה עושה טובה לכל העולם שאתה לומד, לעצמך, ורם לבבך ושכחת את ה' אלוהיך, והקב"ה רוצה שאנחנו נתקדם יותר. 80 שנה למדנו, קם דור של ריבוי תורה באיכות ובכמות מאוד מאוד גדולה, התורה

מאוד התבארה, התורה מאוד התלבנה. יש הרבה אברכים שיוצעים ששה סדרים, זה הרבה שלא היה בעבר, הרבה הרבה ריבוי התורה.

הקדוש ברוך הוא אומר, קול דודי דופק, פתחי לי, אני מפנק אתכם, אבל תפתחו את הדלת. **אל תאכלו מן ותחשבו שזה הכול אני וחכמתי והכול..** אני מזכיר לכם, פה הוא שלח לנו קורונה, סגר לנו את הבתי מרשות, פה הוא שלח לנו ניסים מול העיניים, ופה הוא שולח לנו את שונאי התורה בשביל שאנחנו נהיה דבקים בתורה, כתוב בפסוק בפרשה, (דברים פרק ח פסוק טז) למען ענתך ולמען נסתך להיטבך באחריתך: הקדוש ברוך הוא לא נתן את המן לפני ענתך ולפני נסתך, **הוא רוצה שאנחנו נרגיש, זה לא בידכם, תעמלו למרות שזה לא בידכם, ותבינו את המתנה שאני נותן לכם.** בעז"ה אנחנו מתפללים ומבקשים, 80 שנה הוא נתן לנו, שימשיך להיות כך.

אבל שזכור שהקדוש ברוך הוא נותן לנו. זכור מי נותן את התורה נזכור מי מלמד את התורה, נבין שאם כל הדורות היו מספרים שיקומו 80 שנה, שכולם יושבים ולומדים כל אחד, אף אחד לא היה מאמין. זה נס יותר גדול מצנצנת המן, אבל זה קורה, **והאחריות היא עלינו.**

אני רק אסיים. יש משך חכמה ידוע שהוא מדבר על השואה (בחוקות). שאומר כי הסדר הולך ככה, כל בן אדם בעולם יש הנאה לחדש. תראו אצל הגויים כל הזמן חידושים ועוד חידושים ועוד. **התורה שלנו ניתנה לנו ללמוד את התורה הישנה,** את התורה שנמסרה למשה מסיני. ומה יהיה עם כוח החידוש? יש סנהדרין גדולה, שבית דין יכול לחלוק על הסנהדרין הקודמת, בית דין יכול לדרוש דרשות, מה"יג מדיות, את הכוח החידוש שנמסר לסנהדרין.

ומפני חטאינו בטלה הסנהדרין. ואז לומדים 100, 200 שנים תורה, ונהיה ריבוי תורה, אז אנשים מרגישים שהם צריכים לחדש. ולא נראה להם שבלימוד עוד יש להם מה לחדש, אז הם מתחילים לחפש דברים מעניינים, מהדברים המעניינים יכולים לגלוש לכל מיני מקומות... ומגיעים למקומות שנשבר באמונה דברים כתוצאה מלחפש דברים חדשים, ואז הקדוש ברוך הוא מחריב את היישוב נשאים בודדים עם מעט תורה, ואז הוא נותן להם שפע של סייעתא דשמיא, והתורה מאוד מתרבה, וככה זה הולך, התהליך, והולך, והולך.

לא נהיה טיפשים, לא נחפש דברים חדשים, לא בלימוד, שם כן נחפש דברים חדשים, החדשים זה כמו שרבי חיים אמר, שחידושי תורה זה להבין תוספות, להבין רשב"א, להבין רבי עקיבא אייגר, זה החידושי תורה שלנו, **לא נחפש אופקים חדשים ודברים חדשים.** נחפש ללמוד תורה זה הקדוש ברוך הוא אומר לנו.

ונזכור את מה שהרמח"ל מביא בדרך עץ חיים, ששמעתי שהחסיד רב שמשון מאוסטרופולא, בשעה של גזירות ת"ח ות"ט הוא השביע את הסטרא אחרא, ושאל מה אתם רוצים מעם ישראל? מה אתם רוצים מהם יותר מכל עם ולשון? והיא אמרה לו, רק שתפסיק שבת ברית ותורה הכול מסודר. אז הוא אמר, **תעשי מה שאת רוצה, את זה אני לא אפסיק.**

הוא כותב שם, הרמח"ל, **לפי שאין דבר שהורג את הסטרא אחרא יותר מלימוד התורה,** ואין דבר שנותן לנו כח יותר מלימוד התורה, אז בשביל זה הסטרא אחרא מאוד מתעצבנת. הם אפילו לא יודעים למה, אבל הם מרגישים שהתורה, אי הוא לא חזא מזלא חזא, שהתורה מתחזקת והולכת. ומה הם? עוד גם נשאר להם איזה תפקיד של סטרא אחרא עד ביאת המשיח.

אז אנחנו נלמד עוד יותר, וכאשר יענו אותו כן ירבה וכן יפרוץ, נהיה כולנו גדולי תורה, והכי הרבה, הכי הרבה, אם יושבו אותנו קצת בבית סוהר פעם, נשב שבועיים בבית סוהר, סבא שלי היה הסטיפלר. שלוש פעמים הרוסים לקחו אותו לצבא, הוא הצליח שלוש פעמים לברוח מהם, **ומהזמנים האלו הוא גדל.**

- הודעה חשובה מטעם ועד הישיבות מיסודם של רבותינו החפץ חיים והאחיעזר זי"א: הננו להודיע כי בהתאם להנחיות שנמסרו בכנס מרגן שרי התורה וראשי הישיבות שליט"א הרי שבמקרי מעצר תלמיד ישיבה יש לפנות מיד למשרדנו בטל. 02-5385340 שלוחה 9 בכל שעות היממה. יודגש, כי שלוחה זו מיועדת אך ורק למקרי מעצר בלבד. בכל פנייה ובירור בנושא אחר, יש לפנות לשאר השלוחות המתאימות. ובעת הזאת איש לרעהו יעזרו ולאחייו יאמר חזק

- הדרשות ממרן רה"י הגרמ"ה הירש, הגר"ב שרייבר, הגר"ד וולפסון, הגר"ח פ' ברמן, בועידת בני הישיבות. ודברי מרן הגר"י הקר משיחה ליתד נאמן.

- ניתן להאזין לדעת תורה מגדולי ישראל בראשם רשכבה"ג מרן ראש הישיבה הגאון רבי דוב לנדו שליט"א, בקו החירום: 03-313-3306 (שימו לב המספר הוחלף).

- כמ"כ מידי שבוע י"ל קובץ אוצר הפרשה ובו גליונות מרבותינו זצוק"ל. ניתן להשיג מודפס בבתי הכנסיות בארה"ק, וכן ניתן לקבלו במייל:

a169258235@gmail.com

- ניתן להצטרף לקבלת הגליון ע"י שליחת הבקשה למייל - a086221800@gmail.com